

УДК 657.411.6+ 330.347

*Панченко О.М.,
к.е.н., кафедри обліку і оподаткування,
Черевко А.Б.,
Запорізький національний технічний університет*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ ТА РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин діяльність суб'єктів господарювання, як свідчить практика, супроводжується різноманітними ризиками. Одним з найпоширеніших у зарубіжній практиці методів управління ризиками визнано створення забезпечень та резервів. Проте у вітчизняній практиці зазначений метод не набув широкого поширення. В переважній більшості суб'єкти господарювання створюють лише резерви сумнівних боргів та резерви відпусток. Практика ж доводить, що не слід ігнорувати світовий досвід. До того ж обраний шлях до євроінтеграції вимагає організації ведення обліку у відповідності до МСБО та МСФЗ. Саме тому існує нагальна потреба подальшого вивчення та пошуку шляхів удосконалення обліку забезпечень та резервів підприємств в умовах реформування національного господарства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням сутності забезпечень та резервів, проблемам їх класифікації, доцільності створення на підприємствах, відображення в обліку та фінансовій звітності приділяли увагу такі вчені, як: Ю. А. Верига, П. Герстнер, Л. Т. Гіляровська, С. М. Дячек, М. О. Козлова, Б. Мазуховська, М. М. Орищенко, О. О. Пархомчук, Т. А. Снеткова, Я. В. Соколов, Ю. Н. Терещенко, В. І. Ткач, С. В. Романова, С. А. Чещев, І. Й. Яремко та інші.

Незважаючи на значні напрацювання, питання відмінностей національних положень (стандартів) в Україні щодо формування та порядку відображення в обліку і звітності забезпечень та резервів міжнародним стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності залишаються недостатньо розкритими.

В Україні ж до тепер положення міжнародних стандартів обліку та звітності щодо створення та використання забезпечень і резервів впроваджені не в повному обсязі. В умовах реформування національного господарства, застосування прогресивних здобутків країн з розвиненою ринковою економікою є необхідною умовою інтеграції в ЄС та створення сприятливого бізнес-клімату.

Постановка завдання. Метою статті є надання науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення обліку забезпечень та резервів підприємства в умовах реформування національного господарства України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основна мета створення забезпечень та резервів на підприємстві – управління різноманітними господарськими ризиками. Створення забезпечень та резервів – це специфічна форма страхування від ризиків різних аспектів господарської діяльності підприємства за рахунок внутрішніх джерел. Сукупність забезпечень та резервів формує резервну систему підприємства. Резервна система підприємства – це множина взаємозалежних та взаємодіючих елементів [1, с. 479]. За даними Г. Е. Крохичевої [2, с. 47] до резервної системи підприємства входить понад 15 елементів: резерви, управління активами та зобов'язаннями, страхування, гарантування, блокування тощо. Отже, резервна система підприємства включає до себе зовнішні та внутрішні джерела й інструменти підтримки фінансової стійкості та зменшення ризиків господарювання. Погоджуємося з думкою Е. Л. Архипова [3], що саме належно побудований

фінансовий облік є ключовою засадою ефективного управління резервною системою підприємства, базову основу якої формують резерви та забезпечення.

Слід зазначити, що в вітчизняній обліковій практиці існує певна плутанина та неоднозначне тлумачення термінів «забезпечення» та «резерв». Багато вітчизняних авторів [4; 5; 6 тощо] використовує їх як взаємозамінні, синонімічні дефініції, що, на нашу думку, є недопустимим. Категорії «забезпечення» та «резерв» хоча і є спорідненими, але не тотожні за змістом та порядком відображення в обліку. Розглянемо це докладніше.

Відповідно до міжнародних стандартів розрізняють облік забезпечень (provisions) та облік резервів (reserve) [7].

Забезпечення (provisions - постачання, забезпечення, запас, умови, заходи попередження) - це величина витрат або зменшення вартості активу, яке підприємство вирішує визнати в обліку зараз, до того, як буде мати точну інформацію щодо точної кількості витрат або скорочення (знецінення) активу. Наприклад, підприємство регулярно реєструє забезпечення під борги, щодо яких існує невпевненість погашення (резерв сумнівних боргів), під розпродаж товарів, знижки. Менш розповсюдженими є забезпечення для виплати вихідної допомоги, знецінення активів (наприклад, резерв природного убутку запасів), витрат на реорганізацію.

Характерною особливістю забезпечення як виду зобов'язання є невизначеність або суми, або часу виконання. Е. С. Хендріксен та М. Ф. Ван Бред [8, с. 102] вказують на те, що саме невизначеність (невпевненість) «послугувала основою для створення традиційного бухгалтерського принципу – консерватизму». Ідея даного принципу полягає у тому, що методи оцінки, які застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства. Відповідно до цього принципу, в умовах невпевненості, інтересам користувачів відповідає вибір оцінки, який дає менш оптимістичне відображення. З метою оцінки активів за найменшою з вартостей (собівартість, ринкова вартість), а зобов'язання – за найбільшою з вартостей створюють забезпечення.

Така обережність обумовлена тим, що неможливо цілком впевнено передбачити майбутні грошові потоки. Разом з тим недооцінка активів та переоцінка зобов'язань може привести до неточностей у фінансовій звітності та викривлень у розумінні фінансового стану користувачами. Тому для обліку забезпечень використовують попередні оцінки.

Невизначеності, пов'язані із сумою, яку слід визначати як забезпечення, розглядаються різними способами залежно від обставин. У випадках, коли оцінене забезпечення охоплює значну кількість статей, зобов'язання оцінюється зважуванням усіх можливих результатів за пов'язаними з ними ймовірностями. Назва цього статистичного методу оцінки – «очікувана вартість». Отже, забезпечення відрізнятиметься залежно від того, наприклад, чи сягає ймовірність втрати цієї суми 60 або 90% [5, с. 987].

Облікове забезпечення – це не конкретні накопичення активів, наприклад, запасів матеріалів або грошей, а створення зобов'язання підприємств витратити встановлену величину господарських засобів за цільовим призначенням відповідно до контракту та/або законодавчих вимог.

Кошти, відокремлені як забезпечення, мають бути витрачені виключно за цільовим призначенням. Забезпечення використовуються для відшкодування лише тих витрат, для покриття яких вони були створені. Залишок забезпечення переглядається на кожну дату балансу та за потребою корегується (збільшується або зменшується). У разі відсутності ймовірності вибуття активів для погашення майбутніх зобов'язань сума такого забезпечення підлягає сторнуванню [6, с. 214]. Це обумовлено прагненням отримати найкращу поточну оцінку забезпечення на звітну дату.

Нараховані забезпечення відображають у складі поточних витрат під майбутні виплати (гарантійні забезпечення, забезпечення для сплати відпусток, т.п.) окремим рядком пасиву балансу, та як контрактивний рахунок до валової вартості активу для відображення величини зниження/знецінення вартості активу, для отримання його чистої балансової вартості (резерв сумнівних боргів).

Питання обліку забезпечень регулює МСБО (IAS) 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» («Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets» [9]). Цей стандарт є одним з визначальних у системі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Якщо представити систему міжнародних стандартів у вигляді багатоповерхової будівлі, то функціонал МСБО (IAS) 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» доцільно порівняти як функціонал несущого перекриття, що знаходиться близько до фундаменту. На положення та ідеї цього несущого покриття спираються багато інших стандартів, розташованих на інших поверхах будівлі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності [10, с. 55].

МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» розкриває порядок застосування належних критеріїв визнання і методів оцінки, що застосовуються до забезпечень, умовних зобов'язань і умовних активів, а також розкриття інформації у примітках, достатньої для надання користувачам можливості зрозуміти їхній характер, строки і суму.

Відповідно до МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», у разі, коли в іншому Стандарті йдеться про конкретний тип забезпечення, умовного зобов'язання чи умовного активу, суб'єкт господарювання застосовує той стандарт замість цього Стандарту. Наприклад, деякі типи забезпечень розглядаються також у стандартах про: будівельні контракти (МСБО 11 «Будівельні контракти»); податки на прибуток (МСБО 12 «Податки на прибуток»); оренду (МСБО 17 «Оренда»); виплати працівникам (МСБО 19 «Виплати працівникам»); страхові контракти (МСФЗ 4 «Страхові контракти») [11].

В національній системі обліку окремого стандарту для обліку забезпечень не передбачено. Порядок розкриття інформації щодо забезпечень визначено ПСБО 11 «Зобов'язання». Згідно з ПСБО 11 «Зобов'язання» забезпечення створюються для відшкодування наступних витрат на: виплату відпусток працівникам; додаткове пенсійне забезпечення; виконання гарантійних зобов'язань, виплату призового фонду (резерв виплат), виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі в лотереї; матеріальне заохочення; реструктуризацію; виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів забезпечення інших витрат і платежів.

Методичні підходи щодо відображення в обліку забезпечень за міжнародними та національними стандартами, на перший погляд, значно не відрізняються. Проте при більш детальному їх вивченні спостерігаємо низку важливих відмінностей, серед яких на особливу увагу заслуговують підходи щодо створення забезпечень за рахунок амортизаційних коштів для відновлення основних засобів, податкових забезпечень, забезпечень під рекультивацию землі тощо.

Зокрема, за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку сума накопиченої амортизації основних засобів сприймається як особливий вид забезпечення під знецінення необоротного активу [5]. Саме на цьому сприйнятті амортизації базується вимога щодо цільового витрачання амортизаційних коштів на розширене відтворення основних засобів [12, с. 206-207].

Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку передбачено і можливість формування спеціального забезпечення для сплати податків – податкового забезпечення [5].

Податкове забезпечення використовують для оцінки загальної величини зобов'язань з податку на прибуток (податок на доходи фізичних осіб). Завдяки законодавчо встановленому дозволу використовувати механізм податкового забезпечення платник податку звільняється від необхідності щомісячно розраховувати величину податкових зобов'язань з урахуванням поточних показників доходів, витрат тощо.

Податкове забезпечення виконує роль своєрідного амортизатора, який дозволяє рівномірно розподіляти в обліку очікувану величину витрат на сплату податків впродовж звітного періоду, істотно знижує ризики погіршення фінансової стійкості підприємства через коливання ліквідності, обумовлені нестабільною сумою грошових виплат податкових зобов'язань, та порушень ритмічності господарської діяльності. За підсумками звітного періоду величина податкових зобов'язань уточнюється та корегується відповідно до фактичних показників діяльності.

Завдяки цьому підприємство, отримуючи від держави суттєві переваги та економію ресурсів від застосування механізму податкового забезпечення, зі свого боку добровільно бере на себе додаткову відповідальність та зобов'язання сумлінно сплачувати заздалегідь встановлену суму податків у встановлений термін.

Такий партнерський та прозорий порядок визначення податкових зобов'язань значно спрощує і здешевлює адміністрування нарахування та сплати податкових зобов'язань не тільки для платника податків, а й для держави в цілому. Це дієвий інструмент покращення бізнес-клімату в країні, адже він усуває значну частину спроможності контролюючих органів використовувати податкові важелі для зловживань та нераціонального втручання в діяльність підприємців. Застосування порядку визначення податкових зобов'язань за допомогою створення податкових забезпечень позитивно вплине й на макроекономічне планування, адже сума майбутніх податкових надходжень до бюджету планується виходячи не тільки з прогнозів щодо загального ВВП країни та віртуальних планів збору податків, а виходячи, насамперед, із узгоджених планів розвитку бізнес-кіл в частині їх майбутніх податкових зобов'язань.

Ще одним цікавим та потенційно дуже корисним для України видом забезпечення, який не передбачений вітчизняним законодавством, але який широко застосовують у зарубіжній практиці, є забезпечення для рекультивации порушених земель.

Конституція України встановлює, що земля - «основне національне багатство, що перебуває під особливою охороною держави», але фактично, через недоліки правового регулювання, унікальні українські чорноземи піддаються все більш нищівному впливу деградаційних процесів. Наприклад, з 2000 р. тільки вміст гумусу в ґрунтах зменшився з 3,36 до 3,14% [13], а ще є зсуви, ерозія, суфозія, дефляція, карст, селі, засолення, підтоплення, просідання тощо.

Особливу масштабність проблемі надає те, що під найродючішими українськими ґрунтами сховані значні поклади різноманітних корисних копалин. До виснаження ґрунтів через недосконалі сільськогосподарські технології додається процес техногенної руйнації геодерми внаслідок проведення гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт. Велику шкоду

земельним ресурсам наносить і безсистемна вирубка лісів, недостатнє відновлення лісосмуг тощо. Все це вимагає на державному рівні активізувати заходи з проведення рекультивациі порушених земельних ділянок.

Рекультивациа порушеної земельної ділянки - це комплекс дій щодо приведення землі в стан, придатний для подальшого використання. Крім технічного (інженерного) етапу відновлення, рекультивациа включає заходи щодо відновлення структури та родючості порушених земель, заходи спрямовані на відтворення й збагачення флори і фауни, водного режиму тощо.

У розвинених країнах діє система, яка складається з низки правових та фінансових інструментів забезпечення належної рекультивациі порушених у наслідок господарської діяльності земель. Це досягається через визначення жорсткої відповідальності землекористувачів за втрати від порушення земельної ділянки та встановлення чіткого, неухильного порядку компенсації таких втрат.

У розвинених країнах роботи з рекультивациі землі здійснюють за рахунок коштів власників підприємства та/або користувачів земельними ділянками та за рахунок коштів спеціалізованого центрального фонду державного або місцевого), який формується з відрахувань землекористувачів за рахунок цільових платежів. Фактично відшкодування всіх втрат від порушення земельної ділянки здійснюють землекористувачі [14].

Для цього, відповідно до законодавчих вимог, в обліку створюють спеціальне забезпечення як довгострокове юридичне зобов'язання для проведення рекультивациі земель і усунення екологічного збитку, нанесеного навколишньому середовищу. Величина забезпечення відображується в складі первісної вартості необоротних активів, використання яких викликає пошкодження первісного стану земельної ділянки. Сума забезпечення при цьому амортизується відповідно до встановленого терміну експлуатації необоротного активу. Якщо період часу від створення забезпечення до моменту виплати грошей на заходи з рекультивациі перевищує один рік, то для визначення забезпечення суму виплат, що очікують, дисконтують за ринковою ставкою для відповідних позик. Витрати на збільшення резерву через дисконтування відображуються у складі фінансових витрат [10, с. 61].

В Україні правовий аспект та нормативно-технічні вимоги до здійснення рекультивациі земель є законодавчо визначеними, однак регламентований Земельним кодексом і Законом «Про охорону земель» обов'язок із здійснення рекультивациі не забезпечується відповідною системою економічних інструментів, спрямованих на створення фінансових гарантій та дотримання екологічних вимог щодо охорони довкілля [15].

Вважаємо, що впровадження в законодавче поле України та в практику господарювання землекористувачів вимоги щодо обов'язкового створення забезпечення для рекультивациі землі є одним з дієвих заходів для розв'язання проблеми деградації національних ґрунтово-земельних ресурсів, збереження та збагачення довкілля, забезпечення захисту інтересів майбутніх поколінь українців відповідно до Стратегії сталого розвитку України [16].

Інші підходи, як для забезпечень, діють для обліку резервів. Первісне вузьке значення «резерву» (від лат. *reservo* - зберіаю, економлю, запасаю) - термін, яким позначали особливі військові формування, які не включалися до складу регулярних військ у мирний час. Їх призначення полягало у забезпеченні швидкого поповнення діючої армії під час військових дій. Потім це поняття набуло більш широкого значення, відповідно до якого «резерви» - це поки незадіяні з певних причин спеціально накопичені ресурси цільового призначення для використання у разі потреби.

Виходячи з цього сприйняття, розрізняють поняття резерву як економічної і облікової категорії. З економічної точки зору резерви є конкретною формою дії факторів. Відображаючи міру використання факторів у певних умовах конкретного підприємства, резерви змінюються залежно від розвитку науки і техніки, удосконалення організації виробництва й управління тощо. Отже, вони змінюються під впливом факторів і діють не ізольовано один від одного, а в тісній взаємодії [17]. Саме тому зміст економічних резервів визначають, здебільшого, не просто як створення запасу ресурсів, а, насамперед, як потенційні можливості розвитку підприємства, підвищення результативності його діяльності.

З облікової точки зору резерви – це частина прибутку, спрямованого на конкретні цільові витрати [18]. Слід зазначити, що термін «резерв» не визначено загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку та не регламентується міжнародними стандартами обліку. Резерв за рахунок прибутку - це насамперед інструмент управління ризиками. Створюючи резерв, власники та керівництво компанії відокремлюють кошти цільового нагромадження від коштів загального операційного призначення. При цьому частина прибутку, спрямованого до резерву, стає недоступною для нарахування дивідендів та викупу акцій.

Найбільш розповсюдженим видом резерву є формування резерву з метою інвестування в придбання основних засобів. Резерв може бути створено як згідно з положеннями статуту, так і відповідно до рішення власників підприємства, наприклад, на розширення виробництва або соціальні потреби. Також його можуть використати для покриття поточних збитків з метою оптимізації показників фінансової звітності.

Особливістю формування резерву є те, що, на відміну від забезпечення, практично не існує юридичних обмежень для використання «зарезервованих» коштів. Основна мета створення резерву – це визначення менеджментом величини майбутніх потреб у грошових коштах на певні цілі за рахунок прибутку та формування відповідних бюджетів. При цьому нарахування резерву в обліку може супроводжуватися створенням цільового грошового фонду для фактичного «резервування» цільових коштів, зокрема, у вигляді спеціального банківського депозиту, або, навіть, у вигляді цінних паперів.

Виходячи з цього, резерв може бути як відображеним, так і не відображеним на бухгалтерських рахунках та у фінансовій звітності. На розсуд менеджменту, відповідно до встановленої облікової політики, резерв може бути створеним лише як фінансовий, а не обліковий. У такому випадку його відображають поза системи рахунків подвійного запису лише в управлінському обліку при формуванні бюджетів.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, за результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Забезпечення та резерви є хоча і спорідненими, але не тотожними за змістом категоріями, методичні підходи до обліку яких суттєво відрізняються.
2. П(С)БО 11 «Зобов'язання», у якому передбачено порядок визнання та відображення в обліку забезпечень, є недосконалим та потребує доопрацювання з метою наближення до міжнародних стандартів обліку та фінансової звітності.
3. В Україні існує нагальна та невідкладна потреба у запровадженні механізму обов'язкового створення спеціальних видів забезпечень, прийнятих в розвинених країнах, зокрема: забезпечення для розширеного відтворення основних засобів; забезпечення для сплати податків; забезпечення для заходів з рекультивації порушених у результаті господарської діяльності земельних ділянок.
4. Запозичення найбільш вдалих та ефективних елементів обліку забезпечень та резервів, прийнятих у зарубіжній практиці, є корисним для створення необхідних умов щодо реформування національного господарства України. Це сприятиме покращенню бізнес-клімату в нашій країні, створить додаткові умови для модернізації національного господарства на інноваційних засадах, забезпечить збереження та збагачення національних ґрунтово-земельних ресурсів та захист довкілля відповідно до практики, прийнятої в розвинених країнах.

Бібліографічний список

1. Данилов-Данильян В.И. Модель // Экономико-математический энциклопедический словарь / [Гл. ред. В.И. Данилов-Данильян]. – М. : Большая Российская энциклопедия: Издательский дом «ИНФРА-М», 2003. – 688 с.
2. Крохичева Г.Е. Виртуальный финансовый учет / Г.Е. Крохичева. - Ростов н/Д. : РГСУ, 2002. – 67 с.
3. Архипов Э.Л. Виртуальный управленческий учет резервной системы сетевого предприятия / Э.Л. Архипов // «НАУКОВЕДЕНИЕ» : [Интернет-журнал]. – 2012. - № 4 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://naukovedenie.ru/PDF/2ergsu412.pdf>.
4. Пархомчук О.О. Резерви та їх значення для організації обліку: сутність поняття / О.О. Пархомчук [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/ptmbo/2010_3/32.pdf.
5. Дем'яненко С.С. Особливості обліку забезпечень відповідно до національних та міжнародних стандартів обліку та звітності / С.С. Дем'яненко // Глобальні та національні проблеми економіки : [електронне наукове фахове видання]. – 2015. - № 5 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/200.pdf>.
6. Затока Т.И. Розкриття інформації про способи забезпечення виконання зобов'язань у звітності: напрями удосконалення / Т.И. Затока // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 2 (20). – С. 212-220.
7. What is the distinction between a reserve and a provision? [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.accountingtools.com/questions-and-answers/what-is-the-distinction-between-a-reserve-and-a-provision.html>.
8. Хендриксен Э.С. Теория бухгалтерского учета / Э.С. Хендриксен, Ван М.Ф. Бреда ; [пер.с англ. под. ред. Я.В. Соколова]. - М. : "Финансы и статистика", 1997. - 576 с.
9. Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets : International Accounting Standard 37 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ias37_en.pdf.
10. Кузьмин М. Введение в МСФО. МСФО (IAS) 37 «Резервы, условные обязательства и условные активы» / М. Кузьмин // МСФО на практике. – 2013. - № 8 (август). - С. 55-63.
11. Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 (МСБО 37) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_051.

12. Панченко О.М. Облік відтворення основних засобів в реалізації інноваційної моделі розвитку: зарубіжний досвід і вітчизняна практика / О.М. Панченко, В.Г. Лищенко // Сталій розвиток економіки. – 2016. - № 2 (31). – С. 205-213.
13. Землекористування в Україні "йде поганим радянським шляхом": наслідки [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://expres.ua/news/2016/07/16/194021-zemlekorystuvannya-ukrayini-yde-poganyum-radyanskym-shlyahom-naslidky>.
14. Мінкевич А.Л. Правові проблеми здійснення рекультиваци в Україні / А.Л. Мінкевич // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2015. – Випуск 2. – Т. 2. – С. 99-103.
15. Мандрик В.О. Економічне регулювання рекультиваци земель, порушуваних діяльністю підприємств вугільної промисловості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.06 / В.О. Мандрик. - Львів : Національний лісотехнічний університет України, 2008. - 23 С.
16. Про стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" : Указ президента України від 12.01.15 № 5/2015 [Електронний ресурс]. - режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
17. Гриневецька Л.В. Резерви підвищення конкурентоспроможності підприємства / Л.В. Гриневецька // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2009. – № 38. – С. 249-252.
18. What is reserve accounting? [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.accountingtools.com/questions-and-answers/what-is-reserve-accounting.html>

References

1. Danilov-Danilian, V.I. (2003), *Ekonomiko-metematicheskiiy entsiklopedicheskiiy slovar* [Economic-mathematical encyclopedic dictionary], Izdatelskiy dom "INFRA-M", Moscow, Russia, 688 p.
2. Kroklicheva, G.E. (2002), *Virtualnyy finansovyy uchet* [Virtual financial accounting], RHSU, Rostov-na-Donu, Russia, 67 p.
3. Arkhipov, E.L. (2012), "Virtual management accounting reserve network company", *NAUKOVEDENIE : [Internet-zhurnal]*, no. 4, available at: <http://naukovedenie.ru/PDF/2ergsu412.pdf> (access date August 25, 2016).
4. Parkhomchuk, O.O. "Reserves and their importance to the organization of accounting: the essence of the concept", available at: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/ptmbo/2010_3/32.pdf (access date August 25, 2016).
5. Demianenko, S.S. (2015), "Features of accounting provisions in accordance with national and international accounting and reporting standards", *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky : [elektronne naukove fakhove vydannia]*, no. 5, available at: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/200.pdf> (access date August 26, 2016).
6. Zatoka, T.Y. (2011), "Disclosure of ways to enforce the obligations of reporting: directions of improvement", *Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats*, Iss. 2 (20), pp. 212-220.
7. What is the distinction between a reserve and a provision?, available at: <http://www.accountingtools.com/questions-and-answers/what-is-the-distinction-between-a-reserve-and-a-provision.html> (access date August 26, 2016).
8. Khendriksen, E.S. and Breda, Van M.F. (1997), *Teoriya bukhgalterskogo ucheta* [Accounting Theory], Translated by Ya.V. Sokolov, "Finansy i statistika, Moscow, Russia, 576 p.
9. Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets : International Accounting Standard 37, available at: http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ias37_en.pdf (access date August 26, 2016).
10. Kuzmin, M. (2013), "Introduction to IFRS. IFRS (IAS) 37 "Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets", *MSFO na praktike*, no. 8, pp. 55-63.
11. *Zabezpechennia, umovni zoboviazannia ta umovni aktyvy* [Provisions, contingent liabilities and contingent assets], *Mizhnarodnyi standart bukhgalterskoho obliku 37*, available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_051 (access date August 26, 2016).
12. Panchenko, O.M. and Lyschenko, V.H. (2016), "Accounting for fixed assets play in implementing innovative model of development: international experience and domestic practice", *Stalyi rozvytok ekonomiky : [mizhnar. nauk.-vyrobnychiy zhurnal]*, no. 2(31), pp. 205-213.
13. *Zemlekorystuvannia v Ukraini "yde pohanyum riadianskym shliakhom": naslidky* [Land use in Ukraine "go bad Soviet way": implications], available at: <http://expres.ua/news/2016/07/16/194021-zemlekorystuvannya-ukrayini-yde-poganyum-radyanskym-shlyahom-naslidky> (access date August 27, 2016).
14. Minkevych, A.L. (2015), "Legal problems in the implementation of remediation Ukraine", *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, Issue 2, Vol. 2, pp. 99-103.
15. Mandryk, V.O. (2008), "Economic regulation reclamation of land disturbed activity of the coal industry", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.06, National Forestry University of Ukraine, Lviv, Ukraine, 23 p.

16. *Pro stratehiu staloho rozvytku "Ukraina – 2020"* [On the strategy of sustainable development "Ukraine 2020"], Ukaz Prezydenta Ukrainy dated 12.01.15 no. 5/2015, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (access date August 28, 2016).

17. Hrynevetska, L.V. (2009), "Provisions increasing the competitiveness of enterprises", *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 38, pp. 249-252.

18. What is reserve accounting?, available at: <http://www.accountingtools.com/questions-and-answers/what-is-reserve-accounting.html> (access date August 28, 2016).

Панченко О.М., Черевко А.Б. УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ ТА РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Мета - надання науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення обліку забезпечень та резервів підприємства в умовах реформування національного господарства України.

Методика дослідження. У процесі дослідження застосовувалися як загальнонаукові, так і специфічні методи пізнання: методи логічного аналізу, синтезу, індукції і дедукції (при уточненні змісту понять «забезпечення» та «резерви»); метод системного вивчення господарських процесів (при розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку забезпечень та резервів); абстрактно-логічний метод (при узагальненні теоретичних положень, встановленні причинно-наслідкових зв'язків і формуванні висновків та пропозицій).

Результати. Розглянуто чинну методологію обліку забезпечень та резервів в Україні та здійснено її порівняння з практикою, яка діє у розвинених країнах. Проаналізовані відмінності у методичних підходах до обліку забезпечень відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Визначено особливості створення наступних забезпечень: для розширеного відтворення основних засобів; для сплати податків; забезпечення для заходів з рекультиваци порушених у результаті господарської діяльності земельних ділянок. Обґрунтовані науково-методичні рекомендації по удосконаленню обліку забезпечень та резервів як заходу зі створення необхідних умов для реформування національного господарства України.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні теоретичного положення про необхідність обов'язкового створення спеціальних видів забезпечень, прийнятих в розвинених країнах: забезпечення для розширеного відтворення основних засобів; забезпечення для сплати податків; забезпечення для заходів з рекультиваци порушених у результаті господарської діяльності земельних ділянок, з метою створення необхідних умов щодо реформування національного господарства України.

Практична значущість. Результати дослідження, які викладені у формі практичних рекомендацій, можуть бути використані суб'єктами господарювання та органами державного регулювання для удосконалення ведення обліку різних видів забезпечень.

Ключові слова: забезпечення, резерви, облік забезпечень та резервів, реформування національного господарства України.

Panchenko O.M., Cherevko A.B. IMPROVEMENT OF ACCOUNTING PROVISIONS AND RESERVES OF THE COMPANY IN RESTRUCTURING THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

Purpose - to provide scientifically based proposals on improvement of provisions and reserves of the company in restructuring the national economy of Ukraine.

Methodology of research. The study used a general scientific and specific knowledge of methods: methods of logical analysis, synthesis, induction and deduction (at clarifying the content of the concepts of "security" and "reserves"); method of systematic study of business processes (the development of practical recommendations on improvement of provisions and reserves); abstract logical method (with a synthesis of theoretical positions, establishing causal relationships and forming conclusions and suggestions).

Findings. We consider the current methodology for accounting for provisions and reserves in Ukraine and its comparison made with practice, operating in developed countries. The differences in methodological approaches to accounting for provisions in accordance with national and international accounting standards. Identified the features of the creation of the following provisions: provision for expanded reproduction of fixed assets; provision for taxes; support for measures to reclamation of disturbed as a result of economic activity of land. Substantiated scientific guidance to improve accounting for provisions and reserves as a measure to create the necessary conditions for reforming the national economy of Ukraine.

Originality is the theoretical justification of the need for mandatory provision creating special types of provisions adopted in developed countries: support for extended reproduction of fixed assets; provision for taxes; support for measures to reclamation of disturbed as a result of economic activity of land in order to create the necessary conditions for reforming the national economy of Ukraine.

Practical value. Results of the research set out in the form of practical recommendations can be used by business and regulatory agencies to improve record keeping different kinds of provisions.

Key words: support, reserves, accounting provisions and reserves, reforming the national economy of Ukraine.

Панченко О.М., Черевко А.Б. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТА ОБЕСПЕЧЕНИЙ И РЕЗЕРВОВ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ РЕФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Цель - предоставление научно обоснованных предложений по совершенствованию учета обеспечений и резервов предприятия в условиях реформирования экономики Украины.

Методика исследования. В процессе исследования применялись как общенаучные, так и специальные методы познания: методы логического анализа, синтеза, индукции и дедукции (при уточнении содержания понятий «обеспечение» и «резервы»); метод системного изучения хозяйственных процессов (при разработке практических рекомендаций по совершенствованию учета обеспечений и резервов); абстрактно-логический

метод (при обобщении теоретических положений, установлении причинно-следственных связей и формировании выводов и предложений).

Результаты. Рассмотрена действующая методология учета обеспечений и резервов в Украине, осуществлено ее сравнение с практикой, принятой в развитых странах. Проанализированы различия методических подходов учета обеспечений в соответствии с национальными и международными стандартами бухгалтерского учета. Определены особенности формирования следующих обеспечений: обеспечение расширенного воспроизводства основных средств; обеспечения для уплаты налогов; обеспечения мероприятий по рекультивации поврежденных в результате хозяйственной деятельности земельных участков. Обоснованные научно-методические рекомендации по совершенствованию учета обеспечений и резервов как мероприятия по созданию необходимых условий реформирования национальной экономики.

Научная новизна заключается в обосновании теоретического положения о необходимости обязательного создания специальных видов обеспечения, принятых в развитых странах: обеспечения для расширенного воспроизводства основных средств; обеспечения для уплаты налогов; обеспечения мероприятий по рекультивации поврежденных в результате хозяйственной деятельности земельных участков, с целью создания необходимых условий для реформирования экономики Украины.

Практическая значимость. Результаты исследования, изложенные в форме практических рекомендаций, могут быть использованы субъектами хозяйствования и органами государственного регулирования для совершенствования ведения учета различных видов обеспечений.

Ключевые слова: обеспечение, резервы, учет обеспечений и резервов, реформирования национального хозяйства Украины.